

Og hvad er så det: at digte?

Taler

Henrik Ibsen

Dato

10 september 1874

Omstendigheter

Tale til studentenes fanetog i Kristiania

1 Mine Herrer!

Når det under de senere år af mit ophold i udlandet stillede sig mere og mere klart for mig, at nu var det bleven mig en fornødenhed at se hjemmet igen, så vil
5 jeg ikke skjule for Dem at jeg under adskillig uro og tvivlrådighed skred til at sætte min hjemrejse i værk. Mit ophold her var vistnok bestemt til kun at være kortvarigt; men jeg følte, at hvor kort det end blev, kunde det dog altid blive langt nok til at forstyrre en illusion, som jeg gerne vilde vedblive at leve i.

10 Jeg spurgte mig selv: med hvad slags sind vil mine landsmænd modtage mig? Den hædrende modtagelse som de bøger, jeg sendte hjem, her har fundet, kunde ikke helt ud være mig betryggende; thi spørgsmålet blev altid: hvorledes er mit personlige forhold til mine landsmænd?

15 Det lader sig jo nemlig ikke nægte, at der på flere punkter har været en misstemning tilstede. Så vidt jeg har kunnet opfatte det, har ankerne imod mig været af en dobbelt slags. Man har troet at jeg i lys af en utilbørlig bitterhed har set på mine personlige og private forholde i hjemmet; og dernæst har man lagt mig til last at jeg skal have rettet angreb på forekomster i vort nationale liv, som
20 efter manges opfatning havde krav på en ganske anden behandling end spottens.

Denne for mig så ærefulde og glædelige dag tror jeg ikke at kunne benytte bedre end til en redegørelse og til et skriftemål.

25

Mine private forholde har jeg aldrig gjort til nærmeste genstand for noget digt. Disse forholde var mig i tidligere tunge tider mindre magtpåliggende, end jeg

30 sidenefter mangengang har kunnet forsvare for mig selv. Når edderfuglens rede blev plyndret første og anden og tredje gang, så var det for illusioner og for store livshåb den blev plyndret. Når jeg under festlige tilstelninger har fornummet mindelser, som dyret i bjørnetrækkerens hænder, så er det nærmest fordi jeg selv har stået medansvarlig i en tid, der begrov en dejlig tanke under sang og klang.

35 Og hvad er så det: at digte? For mig gik det sent op, at det, at digte, det er væsentlig at se, men, vel at mærke, at se således, at det sete tilegnes af den modtagende, som digteren så det. Men således sees og således modtages kun det gennemlevede. Og dette med det gennemlevede er netop hemmeligheden ved den nye tids digtning. Alt, hvad jeg i de sidste ti år har digtet, det har jeg åndelig
40 gennemlevet. Men ingen digter gennemlever noget isoleret. Hvad han gennemlever, det gennemlever hans samtidige landsmænd sammen med ham. Thi hvis ikke så var, hvad slog da forståelsens bro imellem den frembringende og de modtagende?

45 Og hvad er det så, jeg har gennemlevet og digtet på? Området har været stort. Dels har jeg digtet på det, der kun glimtvis og i mine bedste timer har rørt sig levende som stort og skønt i mig. Jeg har digtet på det, der så at sige har stået højere end mit daglige jeg; og jeg har digtet på det, for at fæstne det ligeoverfor og i mig selv.

50 Men jeg har også digtet på det modsatte, på det, der for den indadvendte betragtning kommer tilsyne som slagger og bundfald af ens eget væsen. I dette tilfælde har det, at digte, været mig som et bad, hvorefter jeg har følt mig at udgå renere, sundere og friere. Ja, mine herrer, ingen kan digterisk fremstille det,
55 hvortil han ikke til en viss grad, og, ialfald til enkelte tider, har modellen i sig selv. Og hvo er den mand iblandt os, der ikke nu og da har følt og erkendt i sig en modsigelse imellem ord og handling, imellem vilje og opgave, imellem liv og lære overhovedet? Eller hvo er den iblandt os, der ikke, ialfald i enkelte tilfælde, egoistisk har været sig selv nok, og halvt anende, halvt i god tro har besmykket
60 dette forhold både for andre og for sig selv?

Jeg har troet, at når jeg siger dette til Dem, til studenterne, da kommer det netop til sin rette adresse. Det vil blive forstået således, som det skal forstås; thi studenten har væsentlig digterens opgave: at klargøre for sig selv, og derigennem
65 for andre, de timelige og evige spørgsmål, som rører sig i den tid og i det samfund, han tilhører.

I denne forstand tør jeg sige om mig selv, at jeg under min udlændighed har
70 bestræbt mig for at være en god student. En digter hører af naturen til de
langsynte. Aldrig har jeg set hjemmet og hjemmets levende liv så fyldigt, så klart,
og så nær indpå, som netop fra det fjerne og under fraværelsen.

Og nu, mine kære landsmænd, til slutning et par ord, som også hænger sammen
75 med noget gennemlevet. Når kejser Julian står ved enden af sin bane, og alt
styrter sammen om ham, da er der intet, som nedslår hans sind så dybt, som den
tanke, at alt, hvad han vandt, var det: at erindres med agtelsesfuld anerkendelse
hos klare og kolde hoveder, medens hans modstander sad rig på kærlighed i
varme levende menneskehjerter. Dette træk er fremgået af noget gennemlevet;
80 det har sin oprindelse fra et spørgsmål, som jeg undertiden har fremsat for mig
selv dernede i ensomheden. Nu er Norges ungdom kommen til mig her iaften
og har givet mig svaret i ord og i sang, givet mig svaret så varmt og så fuldt ud,
som jeg aldrig havde ventet at skulle få høre det. Dette svar vil jeg tage med, som
det rigeste udbytte af mit besøg hos landsmændene i hjemmet; og det er mit håb
85 og min tro, at hvad jeg iaften oplever, det er en gennemlevelse, som også engang
skal finde sin afspejling i en kommende digtning. Og sker dette, sender jeg
engang en sådan bog herhjem, da beder jeg at studenterne vil tage imod den,
som om den var et håndslag og en tak for dette møde; jeg beder dem tage imod
den, som de, der er meddelagtige i den. -

Kilde

<http://ibsen.uio.no>

Emner

Fremtiden, Litteratur

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/og-hvad-er-sa-det-at-digte>